

HET INDISCH NIEUWS

N.V.
„HET INDISCHE NIEUWS”

Directeur: G. de Pree

Hoofdredacteur:
L. F. Tjilmstra

Bureau Red. en Admin.:
Vondelstraat 125
Tel. 391429 - Giro 85369
's-GRAVENHAGE

Abonnementsprijs:
p. kw. f 4.—, p. Nr. f 0.35

Geïllustreerd Weekblad uitsluitend gewijd aan de Overzeesche Gebiedsdeelen

Voor advertenties wende men zich uitsluitend tot het Bureau Bouwmeester en v. Leeuwen, Heerengracht 60, Amsterdam.

Indië en de Vereenigde Naties

Op het moment, dat wij dit schrijven, is dr. Van Mook in Batavia aangekomen en kan Sir Archibald Clark Kerr ieder oogenblik op Java worden verwacht. De „Indische kwestie” prijkte op de agenda van den Veiligheidsraad der Vereenigde Naties en in meer dan één ander stadium van de laatste maanden is Indië onderwerp van discussie in de internationale pers. Men weet, dat het de Oekraïnsche afgevaardigde is geweest, die het „Indische probleem” bij den Veiligheidsraad aanhangig heeft willen maken. De stap der Oekraïnsche, — men leze gerust *Russische* regering —, heeft ons niet verwonderd. Wel hebben wij ons verbaasd over de domme formulering van haar wenschen, een formulering, welke blijk gaf van een volkomen onderkundigheid ten aanzien van de Indische verhoudingen en gebeurtenissen. Tenslotte kunnen wij de Oekraïnsche, pardon, de Russische regering dankbaar zijn, dat zij de gelegenheid heeft geschapen voor de Engelsche regering in de eerste plaats, haar op dit punt voor een keer vierkant de waarheid te zeggen. Het was niet moeilijk voor de Engelsche woordvoerder dit te doen.

De Britsche troepen zijn in Nederlandsch-Indië gekomen om de Japanners, van wie er alleen 30.000 op Java waren, te ontwapenen. Dit waren zij verplicht; wij, Nederlanders, mochten toch wel als minste eisch stellen, dat de Geallieerden met wie en voor wie wij in Azië den oorlog ingingen, ons zouden helpen om de Japs zoo spoedig mogelijk uit Indië weg te voeren, waar noodig, gewapend op te treden, daar waar door de Japs met Japansche wapens verzet was georganiseerd. Dat was de taak, dat was een plicht der Geallieerden; Rusland had bij wijze van spreken, daar ook wel een handje aan kunnen meehelpen, ofschoon wij daarop niet zoo erg gesteld zouden zijn geweest. Maar Rusland vond het gemakkelijker in het belang van zijn eigen politieke doelwitten het „Indische probleem” in den Veiligheidsraad te bren-

gen. Of het er bepaald genoeg van heeft beleefd, wagen wij te betwijfelen. De Russische regering heeft zich beroepen op art. 35 van het „Handvest” der Vereenigde Naties” waarbij sprake is van „een geschil dat tot internationale wrijving zou kunnen leiden”. Maar Drees wees het „Alg. Handelsblad” erop, dat Nederland zich kan beroepen op art. 7 van hetzelfde „Handvest”, waar te lezen staat. „Niets van hetgeen in het onderhavige „Handvest” vervat is, zal aan de Vereenigde Naties het recht geven om tussenbeiden te komen in aangelegenheden, die in wezen behooren tot de uitsluitende bevoegdheid van eenigen staat, noch van de leden eischen, dat dat zij dergelijke aangelegenheden onderwerpen aan regeling volgens het onderhavige handvest”.

Wanneer de Oekraïnsche of tewel Russische regering het heeft over actie van Britsche troepen op Java tegen „de plaatselijke bevolking” dan getuigt dit van een zoo verregaande onkunde der feiten, dat men geneigd is aan den Russischen opzet boosaardige gronden toe te kennen.

Men moet twee zaken goed en duidelijk van elkaar onderscheiden. De ontwapening der Japanners, de bevrijding van krijgsgevangenen en geïnterneerden zijn taken die behooren tot het Geallieerde Opperbevel in Oost-Azië. Dat deze taken alles behalve vlot en afdoende zijn uitgevoerd, niemand, dunkt ons, verkeerd daarover in twijfel. Indië en Nederland hadden beter verdiend. Behalve deze militair-internationale aangelegenheid is er het probleem van de structuur van het Koninkrijk der Nederlanden. Dit is een Rijksaangelegenheid. Dat de Engelsen haar hebben willen koppelen aan de militaire, geschiedde uitsluitend in de verwachting, dat de militaire moeilijkheden daardoor zouden verminderen.

Dat hierbij ernstige politieke fouten door de Engelsen zijn gemaakt, is bekend. Generaal Christison heeft zijn post intusschen moeten verlaten en is naar

Noord-Engeland overgeplaatst. Dit houdt wel een erkenning in van gemaakte fouten. Of de diplomatieke talenten van Sir Archibald de de gevolgen daarvan zullen kunnen opvangen, moeten wij afwachten.

Nederland kan met fier opgeheven hoofd voor den Veiligheidsraad der Vereenigde Naties verschijnen. Het heeft zich ten aanzien van het Indisch beleid niets te verwijten. Wat Nederland in de laatste halve eeuw in Indië tot stand heeft gebracht, dwong de bewondering van de geheele wereld af en dit zou het nog kunnen doen, als het „nieuwe Buitenland” meer van Indië zou afweten.

Hoe bedroevend weinig dit is, heeft de Oekraïnsche (Russische) regering bezwezen in haar formulering van de Indische kwestie op de agenda van den Veiligheidsraad.

„De basis is voor ons altijd nog de eenheid van het Koninkrijk”, heeft minister Logemann in zijn jongste rede in de Tweede Kamer verklaard en spoedig zal blijken uit de besprekingen, welke dr. Van Mook thans te Batavia houdt, in hoeverre deze basis grond kan vormen voor vruchtbaar overleg. Een revolutionair gezag, zal de Nederlandsche regering niet erkennen, heeft prof. Logemann voorts verklaard. Deze verklaringen vormen een geruststelling na de vele vage mededeelingen en na het stilzwijgen, waarin de regering zich heeft gehuld. De plicht tot gezagshandhaving zouden wij gaarne nog nader omschreven zien. Wij zien in het optreden der extremisten een voortzetting van den oorlog tegen den Japanschen vijand. Zij zijn de door de Japs getrainde en bewapende handlangers. Mannen als Soekarno en Sjahrir hebben daarvan geprofiteerd, dit valt ten eenenmale niet te ontkennen. Er zijn andere en betere, moreel hooger staande nationalistten dan zij. Wij moeten hopen, dat deze binnenkort de gelegenheid zullen vinden zich te laten gelden.

Indië in de twintiger jaren

XI

Journalistieke en andere herinneringen door Boekitangin

Loedmilla en de Sultan. I.

Zoo tegen het eind van 1921, tijdens een trip door Sumatra's Oostkust met een gezelschap artisten, gaven we een voorstelling in de soos van Pangkalanbrandan. Het succes was groot, maar de recette zoo-zoo. Want de olie maakte toen een slump door, en dit deed zijn terugslag voelen in heel Deli. De rubber deed het trouwens ook niet zoo goed als de planters wenschten. De tournee leverde dus geen batig saldo op, maar wel leerden we een aantal charmante en gastvrije menschen kennen. En Loedmilla haalde vele jaren later, toen ik haar aan het andere einde van de wereld ontmoette, nog herinneringen op aan mister Tebingtinggi met wien ze in de plaats van dien naam wel eens gedineerd had. Nederlandsche namen kon ze bijna niet onthouden, maar de Maleische lagen haar vreemd genoeg goed in 't gehoor. En zoo waren er dus een mister Medan, een mister Tebingtinggi, een mister Kisaran en een mister Pangkalanbrandan. Dit dan wat Sumatra betreft. Op Java waren er bijna zooveel misters als er groote steden waren. Want Loedmilla kon zich nergens vertoonen of ze werd door een zwerm aanbidders omgeven, welk feit ze aanvaardde alsof het vanzelf sprak. Haar rol bestond trouwens, waar het mannen betrof, altijd in het aanvaarden — nooit in het geven.

Dien avond in Pangkalanbrandan, voor het vertrek naar Bindjei waar we 's avonds zouden optreden, boudeerde ze. Want juist toen we naar het station zouden rijden kwam de secretaris van de soos aanstuiven met de jobstijding dat het kostbare oude divankleed, dat we van de dames ter plaatse hadden mogen leenen op voorwaarde van prompte terugbezorging na de voorstelling, onvindbaar was. Ik voelde me onplezierig want ik herinnerde me dat een paar maanden tevoren ook al eens iets van dien aard gebeurd was. Toen was het een prachtige authentieke hoofddoek uit Nepal die Loedmilla geleend had voor een van haar Indische dansen, en die spoorloos verdween, wat me een hoogst onaangename scène bezorgd had met de eigenares van dien doek, een Engelsche dame van het type Sophie Tueker. Later vonden we het ding terug in de bordpapieren tombe van Chopin — een van de tooneelrequisieten — waarin het, de hemel weet hoe, verzeild was geraakt.

Ik achtte het niet geraden hierop te zinspelen, maar Loedmilla wist drommels goed dat ik er aan dacht. Ze had temperament voor twee, en bovendien was ze erg gehaast want mister Pangkalanbrandan stond op haar te wachten om afscheid te nemen.

— You better pay this man the price of that rag, zei ze. Of wil je me misschien fouilleeren?...

Ik wilde noch het een noch het ander, maar maakte aanstalten om de enorme trunk met costuums weer open te maken, wat ons den prijs van een autorit naar Bindjei zou hebben gekost, want de trein

hadden we dan vast niet gehaald. Gelukkig verscheen op dat moment de mandoor van de soos, even confuus als zijn heer het prompt daarna zou worden, om te vertellen dat het dure kleed onder een stapel kussens gevonden was. En zoo konden we nog net den trein naar Medan halen, uitgeleide gedaan door den secretaris die zich uitputte in verontschuldigingen en daarmee nog niet klaar was toen de trein zich al in beweging zette.

— Wat maken die Hollanders toch altijd een drukte, zei Loedmilla, behaaglijk uitgestrekt op een bank. You are not sorry that you are Dutch, Jack?... Have a smoke.

En ze offerde me uit het doosje van mister Pangkalanbrandan een Maspero, die ik opstak omdat ik er trek in had. Maar niet voor ik haar in een paar woorden het verhaal verteld had van een zekeren tsaar Peter, die naar Holland kwam om beschaving op te doen.

Waar ze overigens geen steek van geloofde.

's Avonds speelden we in Bindjei. In de soos natuurlijk, die op sterven lag maar in schoonheid wou verscheiden en dit niet beter meende te kunnen doen dan met een gala-voorstelling van het Russische gezelschap. Het werd een uitvoering met hindernissen. Om te beginnen had een van de notabelen, in casu de politieopziener, het wenschelijk geacht zijn hond mee te brengen, een raker van een beest, dat tijdens de groote aria van Mignon teekenen van opwindning gaf, onder een viool-solo van Sarasate neiging vertoonde om mee te gaan

doen, en bij de dans van Anitra een regelrechten aanval deed op de bloote beenen van Loedmilla, die stokstijf staan bleef met omhoog geheven arm en vonken spattende oogen, een godin der wrake gelijk. Zijn baas, die op de eerste rij zat, kon hem nog net bijtijds bij zijn staart terugtrekken.

— Is that man a police-officer?, zei Loedmilla later in de kleedkamer, ziedend van woede. Ze moesten hem zelf achter de tralies zetten, met dat monster er bij! *Bozje moi*, zijn de Hollanders geen barbaren...

Na de pauze dreigde de zaak op een gegeven moment volkomen spaak te loopen, toen de Bataksche tooneelknecht, in weerwil van de vreeselijkste dreigementen, in slaap sukkelde tijdens een nummer, waarbij herhaaldelijk van decor verwisseld moest worden. Hij werd met een schok wakker toen het te laat was, raakte de kluts kwijt, liet meteen midden in een scene het gordijn zakken, haalde het ijlings weer op, wyl Loedmilla hem achter de coulissen met een zwaard bedreigde, maar was daarna ook wel zoo volkomen bingoeng, dat het nummer door zijn averechtsche manoeuvres een radicale mislukking werd. Tijdens de entr'acte zei hij dat de njonja hem bang gemaakt had en daarom de schuld van alles was, wat de njonja op het randje van de hysterie bracht. Bij die gelegenheid heb ik voor de eerste maal een inlander een klap gegeven. Voor de eerste en voor de laatste maal. Als ik terug denk aan de opschudding die dit gebaar verwekte bij de Bindjei-ers dan geloof ik dat ik, wat hen betrof, nog beter den resident een tik had kunnen geven, of den directeur van de Deli Mij. Enfin, het was een onplezierige avond. En het onplezierigste wachte ons na afloop, zoo omstreeks half twaalf, toen we vernamen, dat Bindjei geen hotel rijk was, en zelfs geen pasangrahan, zoodat er niets anders op zat dan een groote Hudson te huren en de honderdvijftig kilometer naar Langkat te rijden waar we den volgenden middag

STRAATBEELD TE SOERABAIA — PASAR BESAR.

zouden optreden in het paleis van den Sultan.

Tijdens dien nachtelijken auto-rit duurde het niet lang of de meerderheid van het gezelschap vergat in droomenland alle opwindingen van den avond. Maar Loedmilla rookte de eene sigaret na de andere en bleef klaar wakker. Ze stelde zich nogal wat voor van dat optreden in het paleis, en het werd me al gauw duidelijk dat ze niets meer of minder beoogde dan van den sultan haar mister Langkat te maken. Ik was te loom om die illusie dadelijk te verstoren. Maar ze liet me niet met rust.

— Tell me, this sultan..... Is he very rich?

— Behoorlijk. Hij heeft een groot paleis en drie auto's.

— As rich as a maharadja?

Ze dacht aan den vorst van een klein rijkje met een onuitsprekelijken naam ergens in Voor-Indië die aan bekoorlijke artsen briljanten hangers placht te geven.

— Even rijk maar niet zoo scheutig... Meer Hollandsch.

— What do you mean?

— Ik bedoel dat hij waarschijnlijk een Hollandsche opvoeding heeft gehad, en de Hollandsche zuinigheid heeft overgenomen.

— Is he young?

— Nou, ik denk dat hij nu wel zoowat vijfendertig kleinzonen zal hebben.

— Do you think he likes art?

— Vermoedelijk geeft hij er geen spat om, tenminste niet om Westersche kunst.

— Now you are wrong. If he didn't like art he wouldn't engage us...

— Beste Loedmilla, zei ik. Die sultan engageert ons zoowat hij een telepaath of een koorddanser zou engageeren, of een slangenbezweerder. Als tijdpassageering. En bij wijze van attentie voor den assistent-resident, den dokter, den schoolmeester en den postdirecteur. En denk nou maar niet aan parelsnoeren en amoureuze avonturen want de man is zoo hard als

een spijker. Anders zou ik immers wel meer dan driehonderd gulden losgekregen hebben voor die voorstelling.

— Did you see him?

— Nee, maar wel den grootvizier, en dat is hetzelfde.

Ze wou nog veel meer weten, maar ik maakte het me gemakkelijk op een kus-

Van de

Redactietafel

„Rechtvaardigheid voor Indië”,
door Dr. J. W. Meijer Ranneft.
Uitgave: N.V. Leiter-Nijpels,
Maastricht.

Dit boekje is geschreven door een man die het hart op de rechte plaats heeft. Hij is geen onbekende in Indië en Holland. Integendeel. Hij behoort tot de voornaamste figuren van het corps Indische bestuurders, die niet alleen vorm en uitdrukking hebben gegeven aan door realisme beheerschte samenwerking van blank en bruin, maar ook open oog hadden voor de ontwikkeling van de eenheid Nederland-Indië.

Zijn boekje getuigt van onverzwakte kracht en wat hij ons volk en speciaal de jongeren onder ons te zeggen heeft, wordt gekenmerkt door liefde voor land en volk. Weliswaar spreekt hij over nationalisme op een wijze die niet getuigt van veel waardeering, want hij heeft het Duitsche nationalisme voor oogen, maar toch het nationalisme van de toekomst d.w.z. het gebonden zijn van enkelingen aan de behartiging van het algemeene belang, wordt ook door hem beschouwd als een kenmerk van de toekomstige verhoudingen. Sprekende over den klassenstrijd zegt hij: „dat het besef veld wint dat samenwerking meer kan geven dan strijd.”

Het boekje zal een droom in het oog

sen tusschen de strapontins en de achterbank, en viel in slaap. Het laatste wat ik zag was het peinzend gezichtje van Loedmilla in den rooden gloed van haar sigaret, terwijl de Hudson voortsuisde over de maan-verlichte wegen waarop de tjemara's grillige schaduwen wierpen.

(Wordt vervolgd.)

zijn van hen, die, gebruik makende van de onwetendheid van ons volk inzake Indische vraagstukken, leuzen aanheffen die het product zijn van Indisch diletantisme en politieke strooplikerij. De schrijver doet niet mee met „den waan van den dag”, zooals hij het willoos drijven op den stroom der gebeurtenissen noemt. En hierin kunnen wij hem geen ongelijk geven. Inderdaad: Nederland zal dan pas een land kunnen zijn waar het recht gediend en de vrijheid verdedigd wordt, wanneer men eerst durft zeggen wat onrecht is en niet langer wil bukken voor dictatuur, roof, moord, terreur en ontvoering, om daarna den strijd aan te binden met allen die den gemakkelijken weg bewandelen door te bukken voor den waan van den dag en al pratend den ondergang van het werk van ons voorgelacht voor bereiden.

Wij kunnen niet nalaten den schrijver veel succes toe te wenschen bij zijn pogen den sluier te verscheuren, die het ware gezicht van Indië bedekt en wij hopen dat zijn beroep op den geest en vooral op de jeugd van Nederland niet tevergeefs zal zijn. Want wij kunnen, als de schrijver, ook niet gelooven, „dat de hoogste wijsheid ligt in concessies, in het juichen over de vernedering die men ondergaan moet, in het prijsgeven van de eigen waardigheid en van het eigen goed en vooral niet in het in den steek laten van wie op ons vertrouwen, van wie voor Nederlandsch-Indië vchten, leden en stierven en van wie er velen nog altijd, ondanks alles, eerbiedig of hartstochtelijk voelen voor Nederland. Er zijn hogere dingen op de wereld dan net zich willoos laten meedrijven, dan het zich weerloos bukken voor den waan van den dag.”

B. B.

Het orgaan „Branding” van de stichting „Nederland zal Herryzen” te 's-Gravenhage gevestigd, is, met zijn nummer van 19 Januari j.l., in een de stichting waardigen vorm verschenen. Tot dezen datum was het een gestencilde uitgave, welke ons, ook in dien eenvoudigen vorm, van wege haar inhoud, steeds welkom was. Thans is „Branding” een gedrukt periodiek, dat er zijn mag en dat gezien en gelezen mag worden en dat wij een ruime verspreiding en een succesrijke toekomst toewenschen. In het nr. van 19 Januari komt o.m. een artikel voor van Lt. kolonel H. A. Kooy: „Uit Tempo Doeloe”, een herinnering uit de middenrijkes van Celebes.

De Vereeniging „Indisch Jeugd Centrum” te Hilversum, waarvan de bekende oud-Indische onderwijsautoriteit C. H. W. van der Ven de bezielende leider is, is met een eigen orgaan, als maand-periodiek, verschenen. „Naar ruimer Horizon” heet het blad, dat voortreffelijk geredigeerd en uiterlijk goed verzorgd is. Het redactieadres is Elzenlaan 25, Hilversum.

HAVENKANTOOR OP TANDJONG PERAK — SOERABAIA.

Echo's uit de Perswereld

Welingelichte kringen zijn van meening.....

Wel zelden zal een kamer-motie meer beroering gewekt hebben, dan de zgn. motie-Van Poll, die met kleine meerderheid in de Tweede Kamer is aangenomen. Niet alleen in het binnenland zijn de pennen der parlementaire redacteuren in beweging gebracht, buiten deze grenzen wordt er zoo mogelijk nog meer, en althans onder „vettere” koppen over geschreven. Men vraagt zich echter af of dit nu de deskundige Engelsche en Amerikaansche pers is, die vroeger zulke welgemeende raadgevingen meende te moeten geven aan alle betrokken regeeringen. Als zelfs de „Times” de motie geheel verkeerd interpreteert, wat moeten wij dan van de andere bladen verwachten.

Zoo bijvoorbeeld van de „Malayan Tribune” die op 19 Januari onder koppen als „Bombshell from the Haye Shocks Java” en „Van Mook may resign”, „British Circles disappointed”..... geen commentaar levert, maar wél verschillende „welingelichte kringen” aan het woord laat.

Ach, die welingelichte kringen! In het Bataviasche „Dagblad” stond dezer dagen een venijnig-persoonlijk artikeltje („Journalistiek dilettantisme”) tegen de „welingelichte kringen”, die Robert Kiek en zijn collega's van ANETA geregeld inspireeren. Zoo bijvoorbeeld tot deze reactie op de motie-Van Poll: „Welingelichte kringen zijn van meening, dat een onherstelbare fout begaan is”. „Het Dagblad” twijfelt aan de inlichtingen van deze kringen, of aan de berichtgevers. Den volgende dag vermeldde het blad, dat drs. F. Tijnstra,* die op het oogenblik met een speciale opdracht te Batavia verblijft, zeker géén blaam trof. Ook de „Nieuwsgier” publiceerde een artikel van deze strekking.

* Hoofdredacteur „Indisch Nieuws”.

Indië en Uno.

Minstens even groote „bombshell” was het verzoek van de Oekraïnsche delegatie ter UNO, de Indonesische kwestie in den veiligheidsraad te behandelen. Het zal waarschijnlijk eenige moeite kosten de zaak zóó te interpreteren, dat zij in de termen valt, die in het reglement hiervoor bepaald zijn. Het lijkt ons interessanter te zijner tijd te vernemen hoe de Perzische en Indonesische kwestie (om van de Grieksche nog maar te zwijgen!) tegen elkaar afgewogen zullen worden in de weegschaal, die UNO heet.

De Engelsche bladen zijn over het algemeen niet karig met hun commentaren, waarin de Russen ervan worden beschuldigd verwarring te willen stichten bijvoorbeeld „Daily Telegraph” en „Daily Mirror” op 23 Januari.

De „Daily Telegraph” verdedigt de goede bedoelingen der Britsche regeering, die haar troepen slechts stuurde „ter ontwapening der Japanners”. Het blad bespreekt de voor- en nadeelen van een „internationaal onderzoek ter plaatse” en zegt onder meer:

„Men moet er den nadruk op leggen, dat een dergelijk onderzoek de regeling van de Indonesische kwestie eerder vertraagt dan bevordert en met het oog daarop is het jongste besluit van het Nederlandsche parlement om een commissie uit te sturen, algemeen betreurd. De UNO is niet in het leven geroepen om een tooneel te vormen voor politiek spel van deze soort. De reactie in Nederlandsch-Indië, waar een nationalistische leider van de groep van Sjahrir de Oekraïnsche interventie gekarakteriseerd heeft als „onhandig en nutteloos”, zou de sowjets er van moeten overtuigen, dat een degelijke kennis van zaken aan hun actie had moeten voorafgaan. Wat de

kwestie zoo'n ernstig aanzien verschaft, is het feit dat zij blijk geeft van betrekkingen tusschen de groote mogendheden, die niet zoodanig zijn als zij behoorden te zijn, wil de UNO in haar taak slaan. Er is echter geen reden om deze zaak al te tragisch op te vatten”.

De „Daily Telegraph” brengt een telegram van Arthur Mathers, haar specialen correspondent te Batavia, met den kop: „Een Javaansch leider noemt de Oekraïnsche nota onhandig”. Genoemde politicus wijst erop, dat de aanwezigheid van Britsche troepen op Java geen geschilpunt kan vormen en dat, wat betreft de tegenwoordige nationalistische „regeering”, de Britten nooit van de regels zijn afgeweken, die vastgesteld zijn op de conferentie van Potsdam. Hij sprak er zijn verwondering over uit, dat er in Rusland zoo weinig kennis van zaken bestond omtrent het conflict tusschen Nederlanders en Indonesiërs. Engeland kwam in geen enkel opzicht in het geding. De nationalisten hadden tot vijf maal toe een beroep gedaan op de vereenigde volken voor een beslissing in de Indonesische kwestie. Sjahrir heeft er duidelijk op gewezen, dat elke zoodanige beslissing zou worden aanvaard. De nationalistische leider beschrijft de termen waarin de Oekraïnsche nota is gesteld, als „verward”. Er zijn vele betreurenswaardige botsingen voorgevallen tusschen Britsche troepen en Indonesische extremisten en terroristen, die het leven van geïnterneerden bedreigden, maar de Britsche strijdkrachten hebben nooit van hun vuurwapenen gebruik gemaakt, behalve ter verdediging”.

Berichtgeving en vertrouwen.

Minister Logemann heeft in de Tweede Kamer verklaard, dat de berichten van het persbureau A.N.P.-ANETA (zooals men weet is dit de Londensche combinatie van het A.N.P. en het ANETA), in het buitenland niet met al te groot vertrouwen begroet worden. Ziet men er regeerings-propaganda, pardon: voorlichting, in? Gelijke moeilijkheden ondervinden het Amerikaansche persbureau Associated Press en Reuter, die zich dan ook gehaast hebben zich van hun respectievelijke regeeringen te distancieeren.

„Het Dagblad”, uitgave van de „Nederlandsche Dagbladpers Batavia” maakt zich blijkbaar evenzeer ongerust; zijn directeuren hebben bekend gemaakt, dat het „Dagblad” niet wordt uitgegeven door den Regeeringsvoorlichtingsdienst en dat het nog minder een „orgaan van het Nederlandsch-Indische Gouvernement” is. Voorts werd verklaard, dat „Het Dagblad” te Batavia is opgericht met geen ander doel dan de algemeene behoefte aan betrouwbare nieuwsvoorziening en evenwichtige voorlichting te bevredigen. Om dit geheel duidelijk te maken, hebben de directeuren den hoofdredacteur, den heer W. Belonje, gevraagd vanaf heden zijn naam te drukken in het hoofd van de krant. Ook wordt het redactie-bureau van het gebouw van den Regeeringsvoorlichtingsdienst naar het gebouw van de drukkerij verplaatst.

GOUVERNEURS-GEBOUW TE SOERABAIA.

Wat de Nederlandsche bladen ervan zeggen.

Het Haagsche „Vrije Volk” van 22 Januari meent, dat de heer Van Poll beter had kunnen weten, en nog erger:

„Den heer Van Poll kan bovendien meer verweten worden dan gebrek aan inzicht in de eischen van het oogenblik. De motie is een voorbeeld van parlementaire onhandigheid. Indien de Tweede Kamer de uitzending van de commissie uit de beide Kamers wenscht, had zij moeten besluiten zich tot de Eerste Kamer te wenden, met het verzoek mede te werken. Nu hebben wij de vreemde figuur, dat de Tweede Kamer de Eerste Kamer bindt aan een uitspraak, waardoor de Eerste Kamer zich niet gebonden kan achten. En de vraag rijst, welke waarde die uitspraak dan eigenlijk kan hebben. Moet de Eerste Kamer niet op haar beurt een motie van gelijke strekking aannemen? Of zal de Tweede Kamer alsnog het besluit moeten nemen de Eerste Kamer tot medewerking uit te noodigen?

De heer Van Poll en de zijnen hebben noodeloos verwarring gesticht en het aanzien der Volksvertegenwoordiging niet verhoogd door een uitspraak, waartoe zij zeker niet had mogen komen, indien zij zich de gevolgen er van gerealiseerd had”.

Het „Parool” schrijft over de „sensatie die de Russen in Londen verwekt hebben” onder meer het volgende:

Hoe is immers de reactie van de Russische stappen geweest in de landen, waar het hier om gaat? De Grieksche regeering heeft verklaard, dat de Engelsche troepen er voortreffelijk werk verrichten om de orde en de veiligheid in Griekenland te herstellen; met andere woorden Athene meent, dat Rusland zich onnoodig bezorgd maakt. Sjahrir heeft zich gehaast om naar aanleiding van de Oekr. inmenging bekend te maken, dat het zeer ongewenscht zou zijn, indien Britsche troepen zich reeds thans zouden terugtrekken van Java; ter motivering voerde hij o.m. aan, dat indien de Japansche troepen, die nog op ontwapening en wegvoering wachten, zouden vernemen, dat de Engelsche bezetting vertrokken was, zij wel eens konden weigeren zich aan de Indonesische gewapende macht over te geven en in plaats daarvan zich te verzetten om daarmee de onrust in het land nog te doen toenemen.

De Engelsche regeering heeft zich nog niet officieel uitgelaten over de voorstellen van de Russische afgevaardigden ter UNO; wel heeft zij het doen voorkomen, dat het haar een voldoening zal zijn om nog eens duidelijk uiteen te zetten, welke bedoelingen zij heeft met haar militaire activiteit in Griekenland en Indië. Wij vermoeden ook wel, dat de Britsche lezing in den Veiligheidsraad aanvaard zal moeten worden.

Naar aanleiding van de benoeming van Sir Archibald Clark Kerr als bijzondere ambassadeur in Batavia, schreef „Het Dagblad” van 21 Januari j.l.:

„In de eerste plaats drukken wij onze verwondering erover uit, dat ons het bericht betreffende de benoeming van Sir Archibald geworden moet uit Engelsche bron. De „Observer” geeft er gedetailleerde bijzonderheden over. Wij vernemen ook uit Engeland, dat de Nederland-

STATION S.S. SOERABAIA—KOTTA.

sche regeering haar instemming met deze benoeming, in het algemeen met dezen maatregel, heeft betuigd gedurende de besprekingen te Londen. Nu neemt onze verwondering toch den vorm van ergernis aan. Is het niet ergerlijk, dat wij het bericht over een dergelijken op dit oogenblik toch wel zeer bijzondere maatregel van Engelsche zijde moeten vernemen, terwijl onze eigen regeering in alle talen gezwegen heeft? De verklaring na de besprekingen in Londen heeft er zelfs niet van uit de verte op gezinspeeld. Wat beoogt de regeering met deze hardnekkig betrachte zwijzaamheid ten aanzien van de Indische moeilijkheden? Het gevolg is, dat men steeds meer argwanend tegenover haar komt te staan. Het zijn ook weer de Engelsche bladen, die blijkbaar over voldoende inlichtingen beschikken om te kunnen schrijven, dat de kansen op een spoedige gunstige regeling van het Indische probleem beter zijn dan ooit te voren en dat de voorstellen van dr. van Mook een stevige basis vormen.

Wat den aard van den maatregel betreft, deze levert ongetwijfeld voldoende stof op voor velerlei commentaar. Dat generaal Christison — gezien de ontstellende reeks van politieke fouten, die door den Engelschen militairen bevelhebber op Java zijn gemaakt —, een politiek en diplomatiek adviseur naast zich krijgt, niemand zal willen ontkennen, dat dit niet gewenscht is. Het is alleen jammer, dat dit niet enkele maanden eerder is gebeurd; wellicht dat dan veel onheil van de Europeesche en inheemsche bevolking op Java zou zijn afgewend geworden. Nu spreken de Engelsche bladen de verwachting uit, dat de benoeming van Sir Archibald er toe zal bijdragen een bevredigende regeling te treffen. Wij kunnen het niet helpen, maar dit alles voelen wij als te liggen binnen het kader der feiten, welke den laatsten tijd een onbehagelijk gevoel van onmondigheid hebben verwekt, direct gevolg ook van de al te sterke defensieve houding, welke onze regeering in deze van het begin af aan heeft aangenomen. Wij hebben meer behoefte aan een toereikende militaire hulp van de zijde der Geallieerden, — waarop wij alleszins recht kunnen laten gelden op grond van wat wij in den oorlog tegen Japan voor hen hebben ge-

daan —, dan dat wij op dit oogenblik de noodzakelijkheid kunnen inzien van de aanwezigheid in Batavia van een Engelschen ambassadeur.

Deze militaire hulp moet dan, in nauwe samenwerking met onze eigen strijdkrachten, behalve het uitroeien van de extremistische terreur, waaronder miljoenen inheemschen lijdten ten doel hebben in een zoo snel mogelijk tempo alle Japanners in den geheelen Archipel te ontwapenen en uit Indië weg te voeren. Dit is een allereerste eisch der realiteit. En al willen wij Sir Archibald een goede reis naar Insulinde en een aangenaam verblijf te Batavia toewenschen, wij hadden toch liever troepen en schepen de reis naar het ellandenrijk zien maken. Nu de militaire hulp van Engeland op Java volkomen onvoldoende is gebleken, gaan de Britten het met diplomatieken steun probeeren. Ook ten aanzien van deze steun kunnen wij moeilijk hoge verwachtingen stellen.”

Indische Huiseigenaren

De heer J. A. C. de Kock van Leeuwen, momenteel te Wassenaar, die directeur is van het Preanger Adm. en Incassokantoor J. A. C. de Kock van Leeuwen & Co. te Bandoeng, heeft, direct toen dit mogelijk was, zich in verbinding gesteld met zijn gemachtigde in Bandoeng. Hij verwacht zeer binnenkort alle gegevens betreffende den staat waarin de panden onder beheer van zijn Kantoor verkeerden. Dit betreft panden niet alleen in Bandoeng, maar ook in Batavia, Semarang, Soerabaia en elders. Zoodra deze gegevens ontvangen zijn, zal zijn huiseigenaren-clientèle in Holland volledig worden ingelicht.

Buiten-aanzicht van een der woonhutten. Wasch- en keuken-gerei staan buiten.

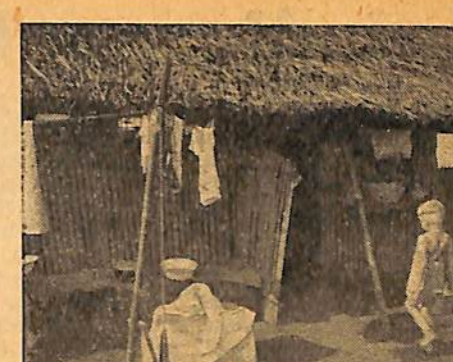
De vervallen „keuken”, waar vóór 3500 personen gekookt moest worden.

Interieur van polikliniek en ziekenhuis.

De huisvesting in de paviljoens.

De ingang van de woning.

Een rij woonhutten, waar ongeveer tweehonderd vrouwen en kinderen per hut onderdak vonden. Dit waren de z.g. „beneden-hutten”. De „bovenhutten” waren veel grooter en herbergden om en bij 500 vrouwen en kinderen per hut.

Interieur van een woonhut. De plaats tot het gespannen laken is de woonplaats voor vijf personen. Lakens, dekens of oude gordijnen werden gespannen, om nog eenige gezinsvrijheid te genieten. Overdag werden de matrassen naar achteren geslagen, om een zitplaatsje te krijgen. Koffers, eetgerei, kleeven, alles moest op de beperkte ruimte geborgen worden. Dit is een luxe-woning, getuige de kostbare stoel!

Het leven in de Kampen van Batavia

Wij zijn in de gelegenheid hier een serie foto's te laten volgen, welke een pakkend beeld geven van het leven der Europeesche vrouwen in de Japansche interneringskampen in Batavia. Op de linkerpagina ziet men moment-opnamen uit het Makassar-kamp, op de rechterpagina uit het beruchte Tjideng-kamp. Hoe moedig en flink, hoe heroïsch vaak de Europeesche vrouw zich in deze kampen heeft gedragen, wij allen weten het hier reeds. De berichten daaromtrent hebben een ieder met eerbied vervuld, niet het minst natuurlijk hen die Indië kennen en die beseffen wat er geestelijk en moreel geleden moet zijn onder de vernedering die men van Japansche zijde heeft moeten ondergaan.

Wanneer men de groote foto, hiernaast, uit het Makassar-kamp, nader beschouwt, dan zou iemand, die Indië niet kent, op het eerste gezicht kunnen zeggen: „Is dat nou alles?” In de eerste plaats beseft hij niet wat het voor de Europeesche vrouw beteekent gedwongen te worden „kokkie” in de keuken, — en wát voor „kokkie”! —, te zijn, maar erger is het nog, dat een Jap haar daartoe dwingt. Toch vervult, zoo te zien, deze vrouw haar taak nog blijmoedig. Zij zal bij haar kinderen en in haar naaste omgeving het moreel willen hoog houden.....

De foto's van de interieurs laten duidelijk zien hoe primitief onze landgenooten maanden en maanden lang onder de strenge en wreede tucht der Japs hebben

moeten leven. In erbarmelijke hutten, in verblijven, waarin men in vroeger jaren zelfs geen dwangarbeider onderdak zou hebben durven geven. Het „ziekenhuis” tart elke beschrijving, het spot met alles wat op hygienisch gebied ook slechts als minimum zou mogen worden geëischt.

In het Tjidengkamp leefden vele tientallen vrouwen in kleine paviljoens en woonhuizen, waar alles moest gebeuren, zoodat het er een doorlopende chaotische rommel was. Hoe onze dappere vrouwen daar haar levensmoed hebben kunnen behouden, het komt ons, als we ons goed inleven in het veelzeggende beeld van deze kamp-opnamen, steeds meer als een wonder voor. Onder afdakjes, tusschen vuil en afval hebben zij maandenlang gezwoegd en getobt, dag en nacht opgejaagd en vernederd door den gehaten vijand. Wat de Japs in hun behandeling van onze vrouwen ons volk hebben aangedaan, is zóó verregaand grof en beleedigend, de wijze waarop deze barbaren onze beschaving hebben vertrapt en in het gelaat geslagen, is zoo ten hemel schreiend, dat de herinnering eraan geslachten lang zal blijven leven. Tegen dit vervloekte Jappendom voeren wij nog oorlog, want de extremisten zijn de handlangers van onze Japansche vijanden. En dan zijn er nog mensen, die ons dit „oorlog voeren” kwalijk nemen! Men zou deze mensen als collaborateurs van den gehaten Jap moeten na-wijzen.....

Een kijkje in de slaapzaal.

De dames bezig met het ochtenttoilet.

De keuken.

Geïmproviseerde achtergalerij.

Een geïnterneerde Europeesche vrouw is bezig in deze omgeving haar potje te koken.

Huisdieren in de Oost

In Holland was den vorigen winter de klad gekomen in het houden van huisdieren. Er was geen eten meer voor de arme drommels; je hond en je kat vielen al even hard af als de baas en de bazin en heel beroerd was het dat zij niet snapten, dat de baas er geen schuld aan had.

Ik heb gelukkig mijn kat door de elende heen gekregen, omdat mijn buurman een hartstochtelijk visscher was, die kans zag uit de stadsgracht minuscuul kleine voortjes te hengelen en poes tracteerde op de koppen en staarten.

Nu is mijn kat weer glanzend en vet, geeft mij 's ochtends weer kopjes en spint „senang” als ik hem streef met de haren mee tot het puntje van zijn staart.

Mijn poes is een ras-Siamees; in het puntje van zijn staart zit dus een knikje en, dat knikje voelend, dacht ik aan onze Indische katten, die een korten staart hebben met een grooten knik, bijna knoop erin. In den Oost is poes meer een huiserdier dan een huisdier; je weet eigenlijk nooit hoeveel je er hebt; er verdwijnen er spoorloos en er komen er ongemerkt bij. Aardig is de Indische kat zelden en zoo is het ook met den Indischen hond gesteld. Het zijn gladakkers en maanblaffers, die ondanks de liefderijkste opvoeding schuw en valsch blijven. Men kan het probeeren met een geïmporteerden rashond, maar in den regel schaadt het klimaat hem; men is nog het beste uit met zijn kruising met een inlandschen hond, want zoo'n halfbloed is opgewassen tegen de hitte en erft tenminste hondeneigenschappen, die wij van het trouwe huisdier verwachten. Zoo alles tezamen genomen, moet men wel een groote dierenvriend zijn om er in Indië huisdieren op na te houden, hoewel de gelegenheid — een ruim erf en veel bedienden — er zeer gunstig voor is, en dat zal wel de reden zijn, dat sommige Indischgasten een ware menagerie fokken.

Mijn Siamees streefend en dus in een contemplatieve stemming verkeerend, wat een mensch in het roezemoezige heden overigens niet dikwijls overkomt, herinnerde ik mij uit het grijs verleden mijn

vriend Janssen en zijn vrouw, wier liefhebberij voor huisdieren een gevolg was van de kinderloosheid van het gezin. Zij waren mijn burens en alle soesah, die zij met hun beesten hadden, beleefde ik met hen. Met de poesen ging het tamelijk; periodiek vond mevrouw een nest pasgeboren katjes in haar bed, maar zij slikte het ongerief graag, want eens redde een kat haar het leven. Op zekeren dag had zij namelijk een knoopstaartig mormel op schoot, toen het beest zich met zoo'n woesten ruk van haar afzette en zijn vinnige klauwen diepe, bloedige sporen in haar beenen trokken. Verschrikt sprong zij op, en wat bleek? Poes had een giftige slang ontdekt, die tusschen haar voeten doorschuifde. Men één fiksch knauw greep zij het reptiel in den nek. Helaas, iets te ver naar achteren, zoodat de slang de kat bijten kon voor zij zelf het leven liet. Poes was twee weken lang doodziek van den beet maar kwam er bovenop, en al bleek hieruit, dat de slang niet zoo heel gevaarlijk was, toch liet mevrouw zich niet afstrijden, dat de kat haar van een wissen dood gered had; sindsdien was het erf vergeven van de katten.

Van hun hond beleefden de Janssens veel plezier, maar het begin was moeilijk. Janssen zou en wou een rashond hebben, maar hij heeft lang geduld moeten hebben. Op ons eiland kwam sporadisch hondsdolheid voor, en wanneer zoo'n waggelend, kwijlend ziek dier den kampong onveilig gemaakt en een paar lieden gebeten had, dan was Leiden in last en werd de hondsdolheidsordonnantie van kracht. Deze werd in den aanvang rigoureuus toegepast. Honden in- en export waren verboden; alle honden moesten gemuilkorfd loopen of aan den ketting gelegd worden en de „padjoe-rits” (veldpolitie) maakte met strikken aan lange staken jacht op loslopende honden en werden niet weinig tot ijver gestimuleerd door een royale premie op elken ingeleverden hondenstaart. Doch lang duurde zoo'n terreur nooit, want het feit, dat het Instituut Pasteur er voor

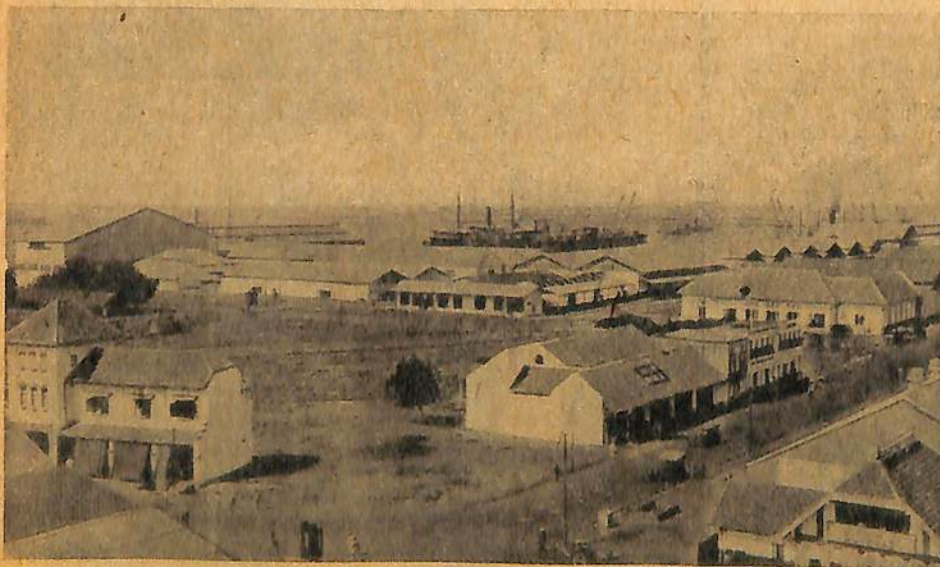
zorgde dat het slachtoffer gered werd, was oorzaak, dat men al weer heel gauw zorgeloos werd.

Aan mevrouw Janssen heb ik mij braaf geërgerd, toen haar peenharige gladakker, een apathisch en bij uitzondering goedig mormel teekenen van hondsdolheid vertoonde. Een vrij zekere aanwijzing is, dat de hond van karakter verandert. Een vroolijk dier wordt somber, een stille hond opgewonden en wie Koning in zijn gewone doen kende, moest zien, dat zijn zenuwachtigheid zeer abnormaal was. Niettemin poetste zijn meesters den kwijlenden snoet van het beest steeds schoon, en haar man liet het toe, zoodat ik hem driftig aanbod den hond neer te schieten. Op zijn weigering waarschuwde ik den arts. Deze maakte korte metten; Janssen kreeg een daverenden uitbrander, Koning een spuitje, hetgeen mevrouw een hysterischen aanval bezorgde, waarna het lijk in een blik petroleum naar Batavia werd gestuurd. Weldra kwam een telegram binnen van het Instituut met het woord: „positief” en mevrouw moest op haar beurt naar Batavia voor injecties. Zij nam het wijlen Koning niet kwalijk, want zoo'n onverwachte vacantie van zes weken naar Java was een meevaller.

En Janssen zei: „En nou neem ik nooit meer een gladakker, maar ik wil een rashond hebben, want die worden niet dol! (sic).

Hij heeft er een gekregen. Hij smoesde met een stuurman van een Java-China-Japan boot, en toen de Tjibadak op een goeden dag ter reede kwam op thuisreis van Hongkong, zat Janssen, die niets aan boord te maken had, in de motorsloep met den assistent-resident, die zin in een glaasje ijskoud vatbier had en den havenmeester, die moest opletten, dat er niets aan en van boord gesmokkeld werd. Janssen was een brutale kerel, maar zijn brutaliteit bereikte het hoogtepunt, toen hij met een Chow-pup (Chineesche hond) onder zijn witte jasje in de gouvernementssloep onder de oogen van de mannen der wet, mee terugtoomde naar den wal. De pup, Bobby heette hij later, gaf gelukkig geen kik, maar „deed” zooveel te meer, zoodat Janssen, na zijn buit behouden in de armen zijner vrouw gelegd te hebben, ijlings in de badkamer moest verdwijnen. Natuurlijk kwam de smokkelaffaire uit, toen Bobby groot genoeg werd om zich in het publiek te vertoonen, maar toen was de ordonnantie haar virulentie alweer kwijt, en Bobby was in ons dorp zoo populair, dat de assistent-resident maar een oogje toekneep en er mee volstond Janssen te straffen door hem te benoemen in allerlei commissies, die veel werk en geen honorarium opleverden.

Met hun pluimvee hadden de Janssens minder geluk. Janssen kocht voor veel geld een toom prachtige Bramapoetra's fraaie groote raskippen, die eieren legden welke in Europeesche eierdopjes pasten. U moet namelijk weten, dat een gewoon „ajam” (kip) eitje daarin dansen kan. Maar, voor de rijsttafel en de „kalfsoesters” had de kokkie ajams noodig en de kebon (tuintjongen) kocht deze dagelijks op den passar, omdat mevrouw geen slachtkippen als huisdieren op het erf duldde. De kebon begreep die sentimentaliteit niet en liet, ondanks strenge „perintah” (bevel) van den toean, wel eens na, de ten doode opgeschreven vogels, ongezien door de njonja, thuis te brengen. Wanneer mevrouw de mand met kippen zag,

PANORAMA VAN UIT HET HAVENKANTOOR TE SOERABAIA.

dan kregen deze onveranderlijk gratie en werden in het kippenhok bij de Bramapoetra's gezet. De gevolgen bleven niet uit. Weldra domineerde een kampong-haan over den zwaarlijvigen chef der ras-kippen. In een duel op leven en dood, legde het mooie dier het loodje en uit de broedsels kropen verder halfbloeds en toen die generatie gezinnen stichtte werd Janssen wel een goed gevulde kippenren rijk, maar het waren ajams geworden. Enfin, de wet, dat er geen huisdier geslacht mocht worden, bleef van kracht en ik herinner mij, dat ik het kakelend volkje eens telde op mijn erf, want daarheen toog tegen vieren, als de „kandjang” (kippenren) geopend werd, de heele benede om mijn bloemperken om te woelen. Het waren er 68! Een beetje hatelijk, vroeg ik Janssen: „Raap jelui nog al eieren van je kippen?” „Mocht wat” bromde mijn buurman, „alle eieren kochten we op den passar; uit ons eigen hok kregen wij niet één. Toen beloofde ik den kebon een premie van 3 cent voor elk ei van de eigen kippen en sinds dien tijd levert hij net mondjesmaat in. En als je weet dat zij op den passar 5 cent doen, behoeft je niet te vragen waarheen de rest gaat.....”

Uit een woerd en zijn vrouwtje, die met Chineesch Nieuwjaar, keurig in een mandje, met een rood papiertje er op (het geluksteeken) Janssen als „antera” (geschenk) waren aangeboden, groeide een aardige kolonie eenden, want nimmer werd er een malsch boutje voor de „zwartzwier” (zwartzuur = eendenpeper) geslacht. Dat fokken was geen sinecure, want een Indische eend broedt haar eieren niet zelf uit, daar moet een ajam aan te pas komen en dat geeft moeite tusschen de kloek en de jonge eendjes, als zij te water willen.

Onder mevrouw Janssen's eenden brak eens een rare ziekte uit. De vogels werden plotseling driemaal zoo dik als een goed gevoede „bèbèk” (eend) betaamt en lagen met uitgespreide vlerken en gapende snavels naar lucht te happen. Goede raad was duur, doch de kebon vroeg een stop-naald, stak die in de opgezwollen eenden en..... als een lekke luchtband liepen zij leeg en kregen hun gewone afmetingen terug.

„Sakit angin” (windziekte) constateerde de tuinjongen en, al zwollen de behandelde patiënten wel weer op, toch won de naald het op den duur; de eenden genazen alle.

Met de ganzen beleefden de Janssen een nog vermakelijker avontuur. Wetend, dat mevrouw dol op gebraden gans was, schonk ik tegen Kerstmis den dierenvrienden een mooien gent en gans, eigenlijk met de gemeene bijbedoeling de dame in de verleiding te brengen, nu eens te breken met haar sentimentaliteit en ons te tracteeren op een goed gebraden gans. Naar mijn smaak maakte een kokkie daar niets van, doch een ouderwetsche huisvrouw als mevrouw Janssen wist, wat zoo'n vogel toekwam.

Maar, neen hoor! Ik at op Kerstdag uitstekend bij de familie, maar zonder gans; het ganzenpaar hoorde ik op het erf snateren en menigen dag daarna bracht hun irriteerend gegigak mij tot wanhoop.

Tot viermaal toe, mislukte een ganzenbroedsel, omdat het vrouwtje geen zit had, maar eindelijk bracht haar bazin haar tot rede en kwamen vier donzige balletjes uit de eieren. Met de luchthartige moeder was het echter een heele

KALI MAS TE SOERABAIA.

toer de kleintjes groot te brengen. Toch gelukte het door de voorbeeldige toewijding van mevrouw Janssen. Maar toen gebeurde er een groot ongeluk. Terwijl een plasbui het heele erf blank zette en de ganzenfamilie heerlijk rondploeterde in haar element, schoot plotseling een bijna 2 M. lange „menjawk” (leguaan) toe en hield zoo heerlijk huis onder de jonge gansjes, dat Janssen, die toeijlde op het noodgesnater en geblaas der ouden, nog slechts één kuiken redden kon. En van dat diertje was een ring vel van den hals afgescheurd. Een paar dagen later heb ik den menjawk met goedkeuring van mevrouw geschoten, en toen leefde het gansje nog. Zij had het diertje een soort prisnitzverband omgelegd tot groot vermaak der bedienden en het streng geïsoleerd in een nauw hokje, opdat het met zijn poot het verband niet los krabben kon. Doch, welk een pech! Het verband werd al dunner en dunner, de wond heelde voorspoedig en de gans at zich rond en vet, alsof zij opgevoed werd voor „pâ-té de foie gras” en toen begon zij plotseling op haar pooten te waggelen, weigerde alle voedsel en op een kwaden morgen lag zij dood in haar hokje. „Berri-berrie” zei de dokter; „je hebt vergeten groen voer tusschen haar rijst te doen”. Sindsdien gaven de Janssen de ganzen op, maar het ouderpaar heb ik op hun erf zien rondlopen tot hun natuurlijke dood, vele jaren later.

Ik ben er nog lang niet met Janssens menagerie.

Heel kort kan ik zijn over zijn beo (een vogel die kan leeren spreken). Het beest was dol op „tjabé” (Spaansche peper), maar m.i. leed zijn temperament door misbruik van die heete specerij. Het was tenminste zoo'n opgewonden dier, dat ik hem, op zijn laatsten levensdag, als een dolle te keer zag en hoorde gaan, toen de kebon achter de bediendengebouwen, zonder dat mevrouw Janssen het zien kon, een paar kippen slachtte. Na een snee in den hals, wierp hij de beesten van zich af, die nog even rondfladderden, voordat zij neerzegen. Nadat zij leeggebloed waren rolde ook de beo van zijn tak en was morsdood. Ik denk, dat de kebon het land aan dezen schreeuwleelijk had, want hij wist dat de beo niet tegen het zien van bloed kon, evenmin als zijn bazin.

Ik zal zwijgen over den uil der Janssens. Voor dat kieskeurige dier was Janssen steeds in touw muizen te vangen en als er een tekort was, hielp de kampong mee en bracht van dat ongure gedierte. Mevrouw moest niets hebben van de bloederige slachternij in het uilenhok; de uil werd naar de bediendengebouwen verbannen; wegdoen wilde zij hem ook niet. Hij is, meen ik, aan overeten gestorven.

Meer plezier beleefde de familie aanvankelijk van haar „kera” (aap). Het beestje was jong gevangen en hechte zich aan mevrouw, die het koesterde als een baby. Maar, dicht bij het erf huisde een wilde apenkolonie, en apen hebben zoo'n afkeer van een gevangen soortgenoot, dat de barsche, oude „radja” (koning) der kolonie op 'n keer zijn kans waarnam en het arme aapie een vinnigen beet met zijn lange gele slagstanden toebracht, met als resultaat een ontzettend gat in den bovenarm.

Ik moet zeggen, dat ik toen mevrouw Janssen op haar best gezien heb. Zij wist het, als een kind schreeuwende en om zich heen bijtende dier te kalmeeren, en commandeerde haar echtgenoot als de dokter zijn verbandmeester. „Haal me het oliespuitje uit de naaimachine; giet er de olie uit, maak het schoon met benzine en giet er dan kajoepoetih-olie in. Breng ook het verbandkistje”.

Toen de spullen er waren, moest Janssen het tegenspartelende aapie vasthouden. Zijn vrouw spoot de wond schoon, verbond haar, en weldra zat Keesje op zijn stokje en peuzelde een pisang op. De behandeling duurde vele dagen. Maar Janssen behoefde daaraan niet meer te pas te komen, want als mevrouw met het verband kwam, stak het pientere beest zijn arm uit, wendde het kopje af en liet zich, zonder een kik te geven, helpen. Het was alleen maar zoo jammer, dat de Janssens altijd pech met hun huisdieren hadden. Kees kwam zielig aan zijn eind. Hij hield ervan achter de kippen aan te jagen. Kreeg hij er een bij de staartveeren dan palmde hij de kakelende ajam in en drukte haar aan zijn borst. Zoo'n kip kwam dusdanig onder de hypnose van den grijnzenden apensnoet, dat zij net zoo lang met zich liet sollen als Kees wilde. Op een dag echter, waagde Kees zich op de kippenjacht te ver buiten het erf en terwijl hij met een kip speelde, overvielen

hem een paar gladkokers, die korte metten met hem maakten.

Laat eens kijken: De Janssens hebben nog een maraboe (een soort kraanvogel) gehad. Eerst snoepte hij Janssens, goudvisschenvijvertje leeg en daarna drong hij de „sero's" (tuiken van varenstengels, die ver in zee gebouwd zijn) binnen en rampaste er naar hartelust in. Vertoogen van het kamponghoofd baatten niet; mevrouw Janssen wilde den vischdief niet opsluiten. Het einde was, dat de maraboe op een druiligen morgen op één poot op het voorerf stond te schommelen, zijn kalen kop en langen snavel in de borstveeren verstopt en..... één vleugel hing aan een draadje er bij. Een woedende visscher had hem een houw met een „parang" (kapmes) gegeven. Ik kreeg, als beproefd jager, het verzoek den maraboe een pijnloos einde te bezorgen.

Wat de Janssens in krokodillen zagen is mij niet helder geworden. Maar zij hadden in een kast een doosje vol zand met een paar eieren er in. En toen die reptielen uitkwamen en mevrouw de kast opende, kropen de monstertjes, zoo klein als zij waren, met dreigende, open muilen op haar toe; zij was blij, dat de kebon het vinnige goedje wilde opruimen.

Van de „plandoeks" (dwerghertjes) en de „loetoeng" (een zeer zachtardige, melancholiek brullende aap), dieren, die bijna niet in gevangenschap in het leven te houden zijn, zal ik niet anders vertel-

len dan dat zulks den Janssens jaren lang wel gelukte, maar een natuurlijken dood stierven zij ook niet.

Het mooiste succes hadden de Janssens met hun „roesah" (herten). Zij zagen kans uit één paar, een kudde van zeven te fokken. De stamhouders waren in het wild geboren, doch werden zoo tam als schoothondjes, maar de in den „paggar" (omheining) geboren dieren waren en bleven schuw.

Op het laatst hadden de Janssens nauwelijks naar de herten om te kijken. Zij waren zoo gehecht aan hun paggar, dat zij, als zij 's nachts eens door een gat ontsnapten, na een paar dagen zwerven in de rimboe, weer gehoorzaam terugkwamen. De inlanders kenden Janssens herten en maakten er geen jacht op.

Toch zou de familie last met de kudde gekregen hebben, als er niet plotseling iets bijzonders met mevrouw gebeurde was. Er was één bok onder de herten met een lam karakter. Was hij zijn gewei kwijt, dan was hij een lafaard, die zich door de jongste hinde in een hoek liet drukken. Maar als „viereinder" was hij een trotsche, booze tiran, die zelfs zoover ging, dat hij mevrouw Janssen bedreigde, als zij de herten in den paggar voerde. Mevrouw was niet bang, doch, toen de bok haar werkelijk naderde met gebogen kop, nijdig blazend en met diepe gaten naast zijn satanische oogen, gilte zij toch van schrik en was een dag heel onlekker. En ziet, tot ieders verbazing werd

het weldra doodstil op Janssens erf. De herten, de ganzen, de eenden en al wat er verder op het erf en in huis rondzwierf en kriedle verdwenen en slechts Bobby bleef. En het merkwaardig was, dat niemand het mevrouw Janssen aanzag, dat zij zich het verlies van haar huisdieren aantrok. Integendeel, het altijd wat toberige vrouwtje was veranderd in een goedlachsche vroolijke zus. Die wonderbaarlijke verandering werd weldra begrepen. Mevrouw's baboe snapte, dat zij druk bezig was aan het vervaardigen van allerlei miniatuur kleedjes; de baboe verklapte het aan mijn huisjongen en deze zei het mij onomwonden in een vertrouwelijke bui: „Njonja Janssen misti maoe beranak" (zal een baby krijgen).

En toen het geheim allerwege doorsiepeld was, behoefde de dokter ook niet meer te zwijgen en hij zei mij: „Toen ik zekerheid had en den hemel dankte, dat de schrik door het hert geen ernstige gevolgen had, heb ik de familie gezegd: „Jelui kunt geen twee heeren dienen; ruim nu onmiddellijk je menagerie op en dien Zijn Majesteit, de Baby. Och, amice het was bij haar het afreageren van het moederinstinct en dat is nu niet meer noodig. Als zij in hemelsnaam maar meer veine hebben met hun kinderen dan met hun huisdieren.

Ik moge den lezer geruststellen; zij hebben drie prachtjongens grootgebracht en die dienen nu een ideaal bij de Nica!

M.

Indrukken uit Australië

Toevallig ben ik in Australië: de Dakota, die ons van Koepang naar Merauke zou brengen, kon wegens tegenwind den sprong van 1500 Km. — Amsterdam-Rome — niet maken en deed Darwin aan, waar ons een gastvrij onthaal te beurt viel, want Australiërs zijn door de bank vlotte kerels, plezierig in den omgang. En toch.....

Ik raakte aan het piekeren. Laten we het maar eerlijk zeggen: de Indische menschen moeten niet veel van de Australiërs hebben en in Nederland zal het wel niet anders zijn.

De grievenlijst is lang en gevarieerd. De Australiërs in Indië treden slap tegen de Jappen op, verspreiden opruiende propaganda onder de Indonesiërs, boycotten in eigen land onze scheepvaart, schrijven in hun kranten op onverantwoordelijke en onware wijze over en tegen ons, nemen gedeserteerde Indonesiërs in bescherming, hebben hun belofte aangaande opleiding en uitrusting van 30.000 man Nederlandsche troepen in Australië gebroken, hebben vergeten dat volgens hun eigen militaire leiders Australië voor de Japansche invasie bewaard bleef door de zelfopoffering van de Nederlandsche marine en luchtmacht en vooral voor de doodsverachting van onze koopvaardij, die voorraden aanvoerde naar de bedreigde plekken, toen niemand anders dorst of kon varen.

Tja, dat alles is waar of gedeeltelijk waar. Wat het optreden tegen de Jappen betreft, als 1000 Aussies 40.000 Nippen

moeten in toom houden, ontwapenen en concentreeren, is eenige omzichtigheid geboden. Dat verklaart niet alles, maar wel veel. Anderzijds ben ik herhaaldelijk getuige geweest van een straffe houding.

Om juist te oordeelen, moet men de feiten in ruimer verband bezien. Australië wordt geregeerd door Labour, Labour wordt geregeerd door Trades Hall, waar het verbond van vakverenigingen zetelt en deze vakverenigingen op haar beurt staan zeer sterk onder den invloed van een kleine, actieve minderheid van extremisten, omdat de groote massa der leden zich onverschillig afzijdig houdt. Aan de landsbelangen laat de eene noch de andere groep zich veel gelegen liggen.

Een der gevolgen van dezen eigenaardigen toestand is, dat Australië geen dag zonder een of andere staking is. Men staakt — zou de buitenstaander zeggen — ter wille van het staken zelf. Toen in September 1944 Eisenhower via onze regering te Londen om strategische redenen de Nederlandsche Spoorwegen opdroeg te staken, ging het Australische spoorwegpersoneel over tot een sympathiestaking.

Uiteraard heeft het land van deze stakingswoede te lijden, hoewel het rijk en uiterst dun bevolkt is: twee menschen per vierkante mijl, in Nederland omstreeks 700. Tusschen haakjes, ook een Australisch probleem: in een wereld, waar het bruine ras naar ruimte snakt, voert men een White Australia Policy en om het levenspeil hoog te houden, laat

men ook vrijwel geen blanken toe. Op den duur moet dat scheef gaan, al was het maar door onderbevolking.

Maar terzake. In December zat Sydney (1¼ miljoen inwoners) als gevolg van een kolenstaking zonder gas en electriciteit, wekenlang. Kolengebrek noodzaakte tal van bedrijven te Sydney en elders te sluiten, waardoor 200.000 arbeiders op straat kwamen te staan en hun productie voor het land verloren ging. Kolengebrek was tevens oorzaak, dat het treinverkeer tot het uiterste moest worden ingekrompen. Het publiek morde, de kranten foeterden. De regering keek machteloos toe, zie boven.

Verstandige Australiërs — en zij zijn niet zeldzaam — uiten in gesprekken en in het openbaar hun ernstige bezorgdheid over dezen staat van zaken en zelfs is er al sprake van de oprichting van een anti-vakverenigingsliga.

Beziet men tegen dezen achtergrond onze grieven tegen Australië, dan krijgen zij een andere kleur. Niemand kan de Nederlandsche zaak welsprekender bepleiten dan de gewezen Australische premier Menzies als oppositieleider herhaaldelijk in het parlement doet, verscheiden bladen nemen het telkens weer voor ons op. Maar het is vechten tegen de bierkaai: van een land, dat de eigen belangen met voeten treedt, kan men geen égards jegens een buurman verwachten.

Zooals de zaken thans staan, ziet de toekomst van Australië er heel wat zorgelijker uit dan de onze in Indië. Ik heb een beetje met de Australiërs te doen, ik kan hun geen kwaad hart toedragen, al hebben zij natuurlijk hun fouten en ik waardeer hun vanwege den tegenwind ingeroepen gastvrijheid.

Viator.

Surinaamsche Honing

Ir. W. Spoon schrijft in een December-nummer van de Economisch-Statistische Berichten omtrent dit onderwerp:

Hoewel Nederland zelf honing voortbrengt, werden vóór den oorlog aanzien-

lijke hoeveelheden ervan ingevoerd, ter voorziening in de behoeften van de koeken- en banketbakerswarenindustrie.

In tabel I brachten wij enkele cijfers daaromtrent bijeen.

Tabel I. Invoer van honing in Nederland, in tonnen van 1000 kg.

Jaar	Totaal	Suri-name	Cuba	Mexico	Waarvan uit				
					Guate-mala	San Domingo	U.S.A.	Canada	Frankrijk
1935	4.553	20	3.160	526	163	11	270	45	206
1936	4.492	24	2.132	748	143	473	256	215	244
1937	4.873	—	3.305	618	180	38	179	110	287
1938	5.113	11	2.932	809	129	260	473	57	323
1939	6.268	24	3.991	720	91	143	800	320	117

Het blijkt uit die tabel, dat Nederland zeer veel honing betrok uit Centraal-Amerika en West-Indië, in mindere mate uit Noord-Amerika (de Vereenigde Staten en Canada), terwijl tenslotte ook binnen Europa honing werd afgenomen (Frankrijk). De aard van het artikel is dus wel zoodanig, dat het de kosten van een zeetransport kan dragen; honing is dan ook geen ruw-product maar een kwaliteitsartikel. De verscheping van West-Indië en Amerika uit vindt plaats in houten vaten (veelal eiken), inwendig gearaffineerd en bij voorkeur nieuw, met een inhoud van 40 gallon of 180 liter (hetgeen neerkomt op 250 à 300 kg. ho-

ning per vat); soortgelijke vaten dus als waarin Amerika de voor Europa bestemde stroop verpakt.

In tabel I hebben wij onder de landen van herkomst afzonderlijk Suriname (in West-Indië) opgenomen. Niet omdat de vandaar betrokken hoeveelheden honing zoo bijzonder groot waren, maar omdat het hier betreft invoer uit een deel van het Koninkrijk, dat in de oorlogsjaren vrij is gebleven en derhalve zijn productie-apparaat niet zag lamgelegd of nog erger zag verwoest. Wij hebben daarom in tabel II eenige cijfers van den Surinaamsche honinguitvoer tezamen gebracht.

Tabel II. Uitvoer van honing door Suriname in liters.

Jaar	Totaal		Nederland		Waarvan naar			U.S.A.
	liter	ton	liter	ton	Engeland	Duitschland	Curaçao	
1935	40.185	113	28.000	40	12.130	7.130	21.110	39.249
1936	40.185	58	28.000	40	12.130	—	55	—
1937	46.705	67	6.640	10	32.935	7.130	—	—
1938	55.328	80	—	—	55.218	—	110	—
1939	78.602	113	21.298	31	47.611	6.693	—	—
1940	35.058	50	?	?	?	?	?	—
1941	50.233	72	?	?	?	—	?	?
1942	731	1	—	—	?	—	?	?
1943	20.108	32	—	—	?	—	?	?
1944	—	—	—	—	?	—	?	?
1944	60.715	87	—	—	—	—	21.466	39.249

DE WATERKANT TE PARAMARIBO.

De cijfers over de jaren 1940-'44 danken wij aan den heer G. C. F. Schoch, directeur van de Surinaamsche Bank te Paramaribo, die onlangs voor een kort verblijf in Nederland is geweest. De Surinaamsche handelsstatistiek geeft de uitvoer op in liters, welke hoeveelheden wij in tonnen (van 1.000 kg.) omrekenen met behulp van het gemiddelde soortelijk gewicht voor honing van 1.44.

Uit tabel II zien wij, dat de uitvoer voornamelijk naar Europa gericht was, naar Curaçao gingen slechts geringe hoeveelheden. Engeland nam meer honing af dan Nederland. Uit de bij de opstelling van dit artikel (Augustus 1945) beschikbare details van den uitvoer tijdens den oorlog, zouden wij afleiden, dat deze zich in die jaren heeft gericht op de Vereenigde Staten en in verhoogde mate op Curaçao. Dat de uitvoer onregelmatig was, behoeft gezien de toenemende moeilijkheden met scheepsruimte, niet te verwonderen.

Verder bewijst de voortzetting van den uitvoer juist in de oorlogsjaren, dat de winning van honing in Suriname niet verlaten is, integendeel zich ondanks de zoo veel moeilijker afzet, staande heeft gehouden.

De bijenteelt had zich vóór den oorlog vooral in het district Coronie ontwikkeld en de uitgevoerde honing was dan ook in de eerste plaats uit die streek afkomstig. Blijkbaar is dat centrum in stand gebleven en ook nu nog aanwezig. Maar dan is er ook alle reden om nu te probeeren de voor export beschikbare hoeveelheid honing in haar geheel naar Nederland te leiden, alwaar immers blijkens tabel I een zoo groote behoefte aan dit artikel bestaat.

Wij moeten hier even wijzen op een oogenschijnlijke tegenstrijdigheid in de cijfers, vermeld door Suriname als uitvoer naar Nederland, en die door Nederland vermeld als invoer uit Suriname. Wanneer bijv. Suriname juist tegen het eind van 1935 een groote partij honing naar Nederland verzond, dan kwam dat kwantum in de Surinaamsche statistiek nog onder het jaar 1935, maar voor Nederland — waar de partij eerst in het begin van 1936 werd ontvangen — in de statistiek van 1936.

Juist omdat het hier nog betrekkelijk kleine hoeveelheden betreft, kunnen dergelijke verschillen opvallen. Want zonder meer aan de Nederlandsche behoefte voldoen, kan Suriname zeker niet, wel echter voor een groot deel dan vóór den oorlog het geval is geweest.

Toen Suriname omstreeks 1929 met den uitvoer van honing begon — aanvankelijk uit de omgeving van Paramaribo, doch weldra uit het reeds genoemde district Coronie — heeft de Afdeeling Handelsmuseum van het Indisch (voorheen Koloniaal) Instituut al spoedig de deskundige beoordeeling van proefzendingen verzorgd. Dientengevolge is de kwaliteit volkomen aangepast aan de Nederlandsche behoefte; het Surinaamsche product werd hier vóór den oorlog als gelijkwaardig aan de Cuba-honing beschouwd en ook dienovereenkomstig gewaardeerd. Voor de verpakking zou men in Suriname vermoedelijk gebruik kunnen maken van de inheemsche houtsoort soemaroepa (Dimarouba), wegens de gebleken geschiktheid ervan voor botervaatjes, plantenkuipen, e.d.

De overval van inheemsche extremisten

op het vrouwenkamp Ambarawa

De Marine Voorlichtingsdienst te Batavia ontving het volgende ooggetuige verslag van een overval van extremisten in December j.l. op een vrouwenkamp te Ambarawa. Het is afkomstig van de leider van Kamp 8.

„Onze ellende begon met het weghalen van de Japansche bewakers door de Pemoeda's. Toen ik den kepala Pemoeda vroeg, hoe het nu verder zou gaan, nu de wachten rondom het kamp werden ontwapend en weggevoerd, zeide hij in het Nederlandsch: „U behoeft niets te vreezen, mevrouw. Wij beschermen U en zullen dat beter doen dan de Nippen”.

„Ja, dat is nu alles goed en wel”, antwoordde ik, „maar jullie hebt ons toch den oorlog verklaard”.

„Ja, dat is ook zoo”, zeide hij, „maar toch zullen we de vrouwen en kinderen beschermen”.

Ik was er evenwel niet gerust op.

Een paar dagen later kwamen de eerste Rapwi-troepen te Ambarawa onder bevel van Wingcommander Tull. Het was slechts een kleine groep, bestaande uit ongeveer 40 Gurkha's. Later kwamen er nog Punjabi's te Ambarawa en ongeveer 100 Jappen, die bestemd waren voor kamp-Banjoe Biroe.

Op een middag kwamen er 14 Gurkha's ons kamp binnen. (Uit deze opmerking van de schrijfster kan moeilijk een andere conclusie getrokken worden, dan dat het kamp tot dusverre volkomen onbeschermd was gebleven, ondanks het feit, dat er Rapwi-troepen te Ambarawa waren).

We waren erg blij, want we dachten natuurlijk, dat zij gekomen waren om ons te beschermen. Maar helaas, ze kwamen alleen om zich eens te laten zien. Ondertusschen werd de toestand hoe langer hoe erger. Herhaaldelijk werd er ingebroken in blok 2 en 3. De vrouwen stonden weer geregeld op wacht, zooals onder den Jap. Op elken hoek stonden twee vrouwen als schildwacht opgesteld, van 10 uur 's avonds tot vroeg in den morgen, zoodat er elken nacht 40 vrouwen moesten dienst doen.

U moet niet denken, dat we niet om bescherming gevraagd hebben, doch de heer Tull antwoordde steeds, dat alles „perfectly safe” was. Maar ik begreep wel, dat er geen troepen genoeg waren om ook aan onze bescherming te denken.

Het was ons beloofd, dat we 4 Gurkha's als beschermers zouden krijgen. Later weer werden ons 20 Jappen toegezegd en daarna weer 20 Timoreezen, doch we hebben al dien tijd geen soldaat gezien.

Elken dag rapporteerde de heer Becht, controleur van Solo, aan den Wingcommander Tull, hoe de extremistische radio dag aan dag met opruiende berichten de bevolking ophitste, en de heer Tull vond de zaak „most urgent”.

Voornamelijk werd de bevolking van Magelang opgestoot om daar de actie te beginnen.

Na eenigen tijd sloten onze kwellers den dam af, die dienst moest doen voor het water, dat onze W.C.'s doorspoelde, waarop de Sikhs kwamen om dezen door te steken. Vier man van de B.K.R. verschenen toen op het tooneel en enkele oogeblikken later begonnen zij te schieten. Hierop kwamen de Sikhs het kamp binnen en er ontstond een schietpartij

van binnen uit het kamp.

Ik heb toen de Rapwi gewaarschuwd en blijkbaar is Wingcommander Tull toen naar de extremisten gegaan, want na een poosje werd het schieten gestaakt.

Den volgenden dag waren we volkomen van alle hulp verstoken, de telefoon werkte niet meer en de lichtleiding was afgesloten. Daar zaten we.

Nu kwamen er drie verschrikkelijke dagen. De eerste verliep nog zonder incidenten: den tweeden dag werd er voortdurend van buiten af op ons geschoten, doch er werd gelukkig niemand getroffen. 's Nachts sliep ik niet meer, want ik begreep, dat de toestand wanhopig was. Niemand in het kamp deed in die dagen een oog dicht. In het kamp waren enkele ongewapende mannen, maar veel waren het er niet.

Op den morgen van den derden dag kwamen er twee Pemoeda's. Zij waren heel beleefd en vroegen of er geen Gurkha's of wapenen in het kamp waren, doch die waren er niet te vinden. Toen zij zich op dit punt overtuigd hadden, vroeg ik hun, het kamp met rust te laten. Zij beloofden dit en na beleefd te hebben gegroet, verdwenen zij.

Dien ganschen dag trokken er extremistische troepen langs ons kamp, die ons geen overlast aan deden, hoewel zij duidelijk konden zien, dat er kinderen aan het spelen waren op het erf.

Den geheelen dag door zagen wij een grooten brand, welke steeds dichterbij kwam. Wij dachten, dat het de extremisten waren, die naderden, en niemand wist, dat het de Britten waren, die de Javanen voor zich uit dreven.

Op eens om kwart voor zes hoorden we een geschreeuw van de Javanen, van wie een groep riep: „Masoek”, een andere: „Tidah”. Toen kwamen ze binnengedrongen; ongeveer 25 man. Dit was het ergste wat we konden verwachten. De extremisten sloegen de luiken voor de vensters kapot en schoten door de ramen. De dicht op elkaar gedrongen vrouwen geraakten in een paniekstemming.

Hierop gaven de extremisten het bevel, dat de vrouwen en kinderen zich op het veld moesten verzamelen. Ik rende naar boven om mijn menschen op te vangen, en zag hoe het bloed iemand over het gezicht stroomde. Een vent kwam op mij af en ik riep: „Djangan toean. Saja ada kapala. Saja maoe toeloeng”. Daar kwamen de vrouwen met een verstarren blik in de oogen en haar gevraagd of de extremisten de kinderen wilden sparen, was verschrikkelijk om aan te hooren. Ik stelde allen zoo veel mogelijk gerust.

De bewoonsters van blok 3 hadden taschjes medegenomen, wat door de extremist, die mij bedreigd had, verboden werd. Hij stond met zijn geweer dreigend in den aanslag, waarop ik hun de pakjes afrukte, maar zij begrepen het niet in angst en wilden doorloopen, zoodat de man wilde schieten, maar ik riep steeds: „Djangan, djangan!” Toen alles gepasseerd was, wilde ik ook weggaan, maar hij mikte op me, waarom ik me liet vallen. Intusschen waren de extremisten op het veld verzameld en begonnen te schieten. Op eens hoorde ik een

grooten klap en zag het zand opspuiten, terwijl de menschen als een reuzenwaaier uit elkaar stoven. Ik wilde opstaan om naar mijn menschen toe te gaan, maar had dien vent achter me vergeten. Hij schoot, doch de kogel floot over mij heen. Ik deed alsof ik dood was en hoorde aan alle kanten schieten. Een tijd later richtte ik me op, ik zag niets meer en weg vloog ik naar de menschen, die op den grond lagen te gillen, beenen en buiken weggereten. Het was een bloedbad. Vlug verspreidde ik de vrouwen en de kinderen en dr. Meyer was al druk bezig met den morphinespuit.

Ik moet er vooral op wijzen, dat dr. Meyer en een meisje een handgranaat hebben teruggegooid. Was dat niet gebeurd, dan was ons leed nog veel groter geweest. Intusschen bemerkten we, dat het de Engelschen waren, die langs ons kwamen. Een Hollandsch officier stapte uit, de heer Storm van der Sande, die zeide, dat men niet geweten had, dat er nog een ander kamp was. Op mijn verzoek ging hij de blokken langs om de menschen gerust te stellen. Het bloed droop op den vloer. Dr. Meyer en zijn staf zagen er uit als slagers. De meeste uitwerking had de handgranaat gehad. Eén der handgranaten, die teruggegooid was en nog niet tot ontploffing was gekomen, heeft daar drie dagen gelegen. De Engelschen durfden haar niet weghalen, aangezien zij haar niet kenden. Een wacht werd er niet bij gezet, zoodat er op een gegeven oogenblik nog een kind mee heeft gespeeld. Toen de Javanen kwamen, heeft een hunner haar doodgewoon in den zak gestoken.

Maar nu werd alles in gereedheid gebracht voor den strijd. Er waren 40 Gurkha's meegekomen. Den volgenden avond begon het en hierop volgden drie dagen van ontzettende spanning. Er is hard gevochten. Luitenant A. C. Koremans kwam elk oogenblik langs om de menschen gerust te stellen. Heusch, U weet niet, wat dat zeggen wil. In de ellendige jaren van onze gevangenschap hoorden wij, dat de officieren soms den boel in den steek gelaten hadden. Deze man heeft zich in alle opzichten moedig gedragen. Waren ze maar allemaal zoo.

In het kort verteld, heeft deze geheele verraderlijke overval ons 13 dooden, 25 zwaar en 40 licht gewonden gekost en na drie dagen werden we allemaal overgebracht naar het hospitaal te Ambarawa. Steeds was het nog oorlog en onze vrouwen en kinderen konden niets meer verduren.

Vervolgens werden we overgebracht naar Semarang en het heette, dat we daar liefderijk zouden worden ontvangen. We werden daar in een koeliehuus gestopt, dat onder de wandluizen zat, en daar liggen we nog!

Niet, dat ik er geen werk van heb gemaakt, om er uit te komen, naar noch de Rapwi, noch de hoofden van het kamp hebben ook maar eenige moeite gedaan. Ook dr. Meyer is in een dergelijk huis gestopt en dat heeft die man, na al wat hij voor het kamp gedaan heeft, toch zeker niet verdiend.

Ik moet er nog met nadruk op wijzen, dat kapitein Van den Broeke en de heer Becht, er veel toe hebben bijgedragen om de kalmte en de rust in het kamp te bewaren. Deze mannen hebben er niet tegen op gezien om dag en nacht tijdens het schieten de menschen gerust te stellen.”